

Arkivsak-dok. 14/04400-2
Saksbehandler Torunn Engebretsen Hoel

**HØRINGSUTTAELSE - REGIONAL PLAN FOR
VANNFORVALTNING I VANNREGION GLOMMA, OG FOR DE
NORSKE DELENE AV REGIONEN VÄSTERHAVET**

Rådmannens innstilling:

Rådmannens saksfremlegg vedtas som Sørum kommune sin høringsuttalelse.

Det er ikke tilstrekkelige økonomiske ressurser til gjennomføringen av nødvendige tiltak. Det må bevilges midler fra statlig hold for å nå målene i vannforvaltningsplanen.

Miljømålene for vannforekomstene, som fremkommer i planen, må legges til grunn ved utarbeidelse av kommunale planer.

Vedlegg (iPad-brukere må hente vedlegget fra selve saken):

1. Høringsbrev datert 26.juni 2014
2. Regional plan for vannforvaltning i Vannregion Glomma 2016 – 2021, høringsutkast 30. juni 2014.
3. Vannregion Glomma: Regionalt tiltaksprogram etter vannforskriften 2016 – 2021, høringsutkast 30. juni 2014.
4. Saksfremlegg og vedtak fra SKT KF, sak 14/04434

Vedlegg til saken:

1. Høringsnotat fra Vannområde Øyeren
2. Høringsnotat fra Vannområde Leira/Nitelva

Oppsummering:

EUs vannrammedirektiv og den norske vannforvaltningsforskriften forutsetter en helhetlig forvaltning av vannforekomstene. Dette innebærer bl.a. at alle aktuelle sektorer tar sin del av ansvaret for å gjennomføre nødvendige tiltak for å oppnå *god økologisk og kjemisk tilstand* i vannforekomstene. Forvaltningsplanen som vannregionmyndigheten nå har sendt på høring, skal sammen med vannforvaltningsforskriften danne rammeverket for en slik helhetlig vannforvaltning. Den vil erstatte gjeldende forvaltningsplan for Vannregion Glomma/Indre Oslofjord fra 2010, hvor bl.a. forvaltningen av Leira inngår.

Utkastet til forvaltningsplan for Vannregion Glomma med tilhørende tiltaksprogram er to omfattende dokumenter. De beskriver hovedutfordringene knyttet til påvirkninger, miljømålene og nødvendige tiltak i regionens vannområder. Det pekes også på utfordringene knyttet til forventede klimaeffekter, befolkningsutvikling og urbanisering, med press på arealer. Dokumentene bygger på forslag til lokal tiltaksanalyse for vannregionens totalt 12 vannområder. Sørums kommuner inngår i to av disse; Vannområde Leira-Nitelva og Vannområde Øyeren.

Tiltaksanalysen for Vannområde Leira-Nitelva omhandler tiltak som anses nødvendige for å oppnå *god økologisk og kjemisk tilstand* i alt 65 av 91 vannforekomster. Tiltaksanalysen for Øyeren omhandler 53 vannforekomster. Sørums kommune og de øvrige kommunene i vannområdet har i alle år gjennomført tiltak for å bedre vannkvaliteten i vassdragene, gjennom utbygging og drift av ledningsnett og renseanlegg og oppfølging og krav til private avløpsanlegg, samt oppfølging av tiltak i landbruket, bl.a. ved forvaltning av tilskuddsmidler til miljøtiltak. Tiltaksanalysene for vannområdene vil sammen med den regionale forvaltningsplanen gi føringer for kommunens arbeid fremover. Det anbefales at samtlige tiltak foreslått i de lokale tiltaksanalysene gjennomføres innenfor rammene av nasjonale mål og føringer.

Forvaltningsplanen er ment å gi føringer til kommunene i vannregionen og skal bidra til å samordne og gi retningslinjer for arealbruken. Brudd på retningslinjene kan gi grunnlag for innsigelser. For tiltak knyttet til forurensning har man beregnet en total kostnad på ca. 12 milliarder, men kostnadsberegningene er ufullstendige og det er ikke gjort kosteffektberegninger.

Vannregionmyndighetene har ved oversendelsen av høringsutkastene bedt spesielt om svar på spesifiserte spørsmål. Kommunens vurdering bygger på høringsnotatene fra Vannområde Leira-Nitelva og Øyeren. Svarene i høringsnotatene synes å dekke Sørums kommunes oppfatning av planens innhold og konkrete mangler. Generelt synes det som om forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet gir en god beskrivelse av de faktiske forholdene i vannforekomstene. De er imidlertid ikke tydelige nok på hvordan man vil sikre en god gjennomføring hvor alle sektorer tar sin del av ansvaret.

Rådmannen ønsker å gi konkret tilbakemelding på vurdering og ansvar for virkemidler, ulike sektorers ansvar, og tydeliggjøring av prioriteringer og hvordan disse skal håndteres.

Det må sies å være en stor svakhet ved forvaltningsplanen at vurderinger av nødvendige virkemidler er utilstrekkelige. Det går ikke frem hvem som er ansvarlig for å få de ulike virkemidlene på plass, og det mangler for så vidt også en fremdriftsplan.

Det framgår av forvaltningsplanen at den skal gi føringer for kommunenes arbeid. Vannforskriften er tydelig på at alle sektorer må bidra i arbeidet for å bedre

vannkvaliteten. Det er derfor en mangel ved forvaltningsplanen at den ikke er tilsvarende tydelig på å gi føringer for sektorenes arbeid.

Forvaltningsplanen bør bli tydeligere på hvordan målkonflikter mellom vannforvaltningen og andre nasjonale og lokale mål skal håndteres. Eksempler på slike konflikter kan være mellom økt økologisk og kjemisk tilstand i vannområdene og nasjonalt mål om økt matproduksjon, økt andel fornybar energi og lokal verdiskapning.

For å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand i vannområdene Øyeren og Leira/Nitelva er det særlig viktig at man får økonomiske midler til å gjennomføre effektive virkemidler i jordbruket. Tidligere tiders kanaliseringpolitikk, som bidro til ensidig kornproduksjon i vårt område og mye bakkeplanet arealer, gir i dag store utfordringer i våre leirpåvirkede elver.

Forvaltningsplanen berører også Sørums Kommunalteknikk KF sitt arbeid innenfor opprydding av avløp i spredt bebyggelse, utbygging av kommunalt spillvannnett i aktuelle områder der det i dag er private avløpsanlegg, oppfølging og retting av lekkasjer på kommunens spill- og overvannsnett, rette opp feilkoblinger av spillvann på overvannsledninger og motsatt, lokal overvannshåndtering, oppgradering av pumpestasjoner, nedleggelse av renseanlegg/overføre avløpet til annet vassdrag.

Vannforvaltningsarbeidet krever mye arbeid av kommunene, og det bør bevilges ressurser til arbeidet slik at det kan følges opp på en god måte.

Bakgrunn for saken:

I henhold til vannforskriften skal det innen utgangen av 2015 vedtas en forvaltningsplan for alle vannregioner i Norge. Vannregionmyndigheten for Vannregion Glomma (Østfold fylkeskommune) har sendt forslag til regional plan for vannforvaltning i Vannregion Glomma 2016- 2021 med tilhørende tiltaksprogram på høring med høringsfrist 31.12.14.

Vannregionmyndigheten ønsker spesielt at det skal svares på følgende:

- Er forslaget til forvaltningsplan og tiltaksprogram tydelig på hva som er hovedutfordringer for vannregionen fremover?
- Er miljømålene tydelig, spesielt med fokus på unntak og utsettelse?
- Gir forslaget til forvaltningsplan et godt grunnlag for å foreta prioriteringer og avveininger for sektormyndigheter og kommuner?
- Er forslaget til forvaltningsplan og tiltaksprogram tydelig med hensyn på hvordan dokumentene vil bli brukt videre i forvaltningene av vann og vannmiljø?
- Er koblingen mellom miljømål og øvrige samfunns mål godt ivaretatt og synliggjort i forslaget til forvaltningsplan og tiltaksprogram?

Den endelige forvaltningsplanen vil også bestå av regionalt overvåkingsprogram og handlingsprogram. Disse dokumentene er ikke på høring nå.

Saksopplysninger

1. Regional plan for vannforvaltning i Vannregion Glomma 2016-2021

1.1 Bakgrunn for planen

Forvaltningsplan for vannregion Glomma gir en sammenstilling av dagens kunnskap om de 12 vannområdene i vannregionen. Planen er utløst av EØS-avtalen og innføring av EUs vanddirektiv gjennom vannforskriften – en forskrift hjemlet i forurensningsloven, plan- og bygningsloven og vannressursloven. Den er utarbeidet på grunnlag av vedtatt planprogram fra 2011 og dokumentet «Vesentlige vannforvaltningsspørsmål» med høringsuttalelser fra 2012.

Sammen med tiltaksprogrammet er planen et sentralt verktøy for helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet og vannressursene våre. Planen har som mål å gi sektorene det grunnlaget de trenger for å igangsette miljøforbedrende tiltak. Tiltakene skal føre til at alt overflate-, grunn- og kystvann når god økologisk og kjemisk tilstand innen 2021.

Miljømålene for vannforekomstene som fremkommer i planen skal legges til grunn i kommunal, fylkeskommunal og statlig planlegging og virksomhet i vannregionen. Det er den offentlige forvaltningen som har ansvaret for at miljømålene oppfylles.

1.2 Utviklingstrender og klimaendringer

Klimaendringer og utviklingstrender i samfunnet kan på forskjellige måter påvirke vannmiljøet. For god vannforvaltning i et langsiktig perspektiv er dette drivkrefter det er viktig å forholde seg til, og de er tatt i betraktning når behov for tiltak er vurdert. De viktigste drivkreftene er:

- Befolkningsutvikling
- Energiproduksjon
- Næringsutvikling
- Avløp
- Arealbruk
- Klimaendring

I forvaltningsplanens kap. 3 beskrives prognoser for klimaendringer og utviklingsscenarioer som foreligger i vannregion Glomma.

1.3 Dagens tilstand

Forvaltningsplanen beskriver tre hovedutfordringer i vannregion Glomma:

- Tilførsel av næringsstoffer (eutrofiering), hovedsakelig forårsaket av avløp og/eller avrenning fra landbruk
- Befolkningsøkning og utbygging tilknyttet byer og større tettsteder (medfører press på infrastruktur, økt belastning på avløpsnett og fare for forurensning av miljøgifter)
- Vannkraftutbygging

Utfordringene er ulik fordelt i regionen. Noen vannforekomster er også utsatt for påvirkning av langtransportertforurensning eller fremmede arter. Alle vannområdene har også angitt klimaendringer som en hovedutfordring i et langsiktig perspektiv.

1.4 Miljømål og miljøtilstand

I vannforskriften er miljømålene gitt ved grenseverdier for økologisk og kjemisk tilstand.

Forvaltningsplanen setter miljømål for alle vannforekomster. For vannforekomster hvor det er risiko for at miljømålene ikke nås, må det gjennomføres tiltak. For

vannforekomster der miljømålet er oppfylt skal ny eller endret aktivitet ikke påvirke miljøtilstanden i negativ retning.

I utgangspunktet er det «standard miljømål» som skal nås for de ulike vanntypene (kystvann, overflatevann og grunnvann). Når det er satt andre miljømål enn standard miljømål er dette gjort med bakgrunn i begrunnede innspill fra sektormyndigheter eller innspill fra andre interessenter. Hvis det foreligger dokumenterte behov for å avvike fra standard miljømål og/eller vannforskriftens tidsfrister, kan følgende miljømål benyttes:

- Tidsutsettelse
- Mindre strenge miljømål («varig unntak»)
- Miljømål for Sterkt modifiserte vannforekomster

Fordi det fortsatt mangler metodikk for å definere miljømålet for leirpåvirkede vassdrag har de fått utsatt frist til 2027. Dette gjelder flere vannforekomster i Øyeren og Leira.

Forvaltningsplanen viser at mange vannforekomster er i risiko for ikke å nå *god økologisk og kjemisk tilstand* uten til dels omfattende tiltak. De fleste av disse er elver og bekker i lavlandet som er påvirket av næringsstoffer fra jordbruk, spredt og kommunalt avløp. I høyereliggende deler av vannregionen er vannkraftreguleringer, sur nedbør og fremmede arter viktige påvirkningskilder.

1.5 Prioriteringer i planarbeidet

Det er utarbeidet lokale tiltaksanalyser for alle vannområdene. I utgangspunktet er det slik at alle foreslåtte tiltak i tiltaksanalysene må gjennomføres dersom miljømålet for vannforekomstene skal nås i 2021. Prioriteringer vil allikevel være nødvendige i planperioden. Prioriteringer i planarbeidet skjer innenfor:

- Nasjonale mål og føringer
- Regionale mål og strategier
- Lokale samfunnsmessige behov

Prioritering av tiltak skal skje på grunnlag av kost-nytteberegninger. Det har imidlertid i liten grad vært gjennomført slike beregninger, bl.a. fordi det har manglet gode veiledere, gode kostnadstall og ikke minst data for effekten.

Forvaltningsplanen peker på behovet for problemkartlegging for å avgjøre den økologiske tilstanden i en vannforekomst der dette er usikkert. Kartleggingen kan si noe om en vannforekomst er i risiko for å ikke nå miljømålet.

Vannregionens prioriteringer:

- Videreføring av landbrukstiltak, mer målretting
- Videreføring av tiltak innen spredt avløp, tiltak prioriteres der hvor vannforekomsten er i risiko
- Kommuner uten hovedplan for vann og avløp må utarbeide dette
- Videreføring av tiltak innen kommunalt avløp (tiltak på renseanlegg, utskifting av ledningsnett)
- Justering av konsesjonsvilkår for vannkraftutbygging, samt implementering av tidsriktige miljømål, f.eks. gjennom forskrift

- Kommunene bør utarbeide plan for overvannshåndtering i sentrumsområder. Det bør settes fokus på å utvikle metodikk for å lede overvann utenom avløpssystemene

1.6 Overvåking

For å kunne klarlegge miljøtilstanden og effekten av tiltakene er det i forvaltningsplanen beskrevet behovet og ansvaret for ulike typer overvåking. Det fremgår at det er behov for økte bevilgninger til tiltaksrettet overvåking og problemkartlegging, samt for en klargjøring av ansvaret for vassdragsovervåking knyttet til landbruket.

2. Vannregion Glomma: Regionalt tiltaksprogram etter vannforskriften 2016-2021

2.1 Grunnlag for prioriteringer av tiltak

Tiltaksprogram for vannregion Glomma oppsummerer tiltak som er fastsatt eller foreslås for å oppfylle miljømålene i forvaltningsplanen. Som grunnlag for prioriteringer av tiltak legges dokumentet «Vesentlige vannforvaltningsspørsmål» og de lokale tiltaksanalysene. Vannregion Glomma har stor geografisk utstrekning og det er svært mange interesser knyttet til bruken av vannet. Brukerinteressene står ofte i et motsetningsforhold til hverandre og kan skape konflikter lokalt og regionalt. Nasjonale mål om økt produksjon av fornybar energi, vannkraft og økt matproduksjon kan komme i konflikt med nasjonale målsetninger for vannmiljø, fastsatt i vannforskriften.

Leiravassdraget inngikk i planfase 1 med opprinnelig tidsfrist for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand innen 2015. Tidsfristen er imidlertid forskjøvet til 2021, samtidig som tiltaksanalysen også omfatter Nitelva. Vannområde Øyeren er i planfase 2 med tidsfrist 2021.

På bakgrunn av tiltaksanalysene er det i tiltaksprogrammet gitt følgende prioriteringer for Leira/Nitelva:

«Eutrofiering fremstår som den viktigste miljøutfordringen i Vannområde Leira-Nitelva. Tiltak som reduserer tilførsler av fosfor vil derfor være meget viktige for å oppnå god økologisk tilstand. Nedbørfeltet er til dels meget tett befolket, og det er forventet en meget sterk befolkningsvekst fremover. Dessuten vil klimaendringene med «villere, våtere» og hyppigere nedbør kunne påvirke vannkvaliteten negativt og tiltak for å begrense effekten av dette vil bli prioritert.»

For Øyeren er det gitt følgende prioritering:

«Vannområdet har gjort vurderinger av ulike enkelttiltak og kommet fram til en prioritering basert på effekter, fordeler og ulemper. Det er foreslått ulike tiltak innen jordbruket, der miljøråd anses som en viktig faktor for å målrette enkelttiltakene. Oppgradering eller tilknytning av spredte avløpsanlegg er et viktig tiltaksområde, som bør prioriteres høyt. Innen kommunalt avløp er det foreslått viktige tiltak for å redusere utslipp til vassdragene. Blant annet skal inntil 3 renseanlegg nedlegges og overføres til nye renseanlegg. Det er også foreslått en del tiltak mot langtransportert forurensning og problemkartlegging i forhold til fysiske inngrep (vannkraftregulering) og miljøgifter. Grunnet usikkerheter knyttet til forurensningsregnskap og beregnet

avlastningsbehov er det for de leirpåvirkede vannforekomstene lagt opp til tidsutsettelse for miljømål. Opplagte og effektive tiltak skal imidlertid prioriteres.»

Det gjennomføres allerede flere ulike tiltak innen mange sektorer for å redusere påvirkningene på vannforekomstene. Tiltakene kan være:

- Tiltak for å opprettholde høy rensegrad i renseanlegg for kommunalt avløp
- Rehabilitering av ledningsnett
- Kartlegging av spredte renseanlegg med dårlig rensegrad, pålegg om oppgradering hvis nødvendig
- Redusert avrenning av jord- og næringsstoffer fra landbruksarealer (miljøtilpasset jordarbeiding, vegetasjonssoner, utbedring av hydrotekniske anlegg m.m.)

2.2 Tiltak for å nå miljømålene

Tiltaksprogrammet oppsummerer ulike tiltak for å redusere påvirkningene på vannforekomstene uten å gi klare føringer for prioritering. Generelt sies det at alle tiltak innen hver kilde til påvirkning må vurderes av sektormyndighetene mot 2018. Problemkartlegging vil være viktig for å kunne sette inn tiltakene mest mulig målrettet. I tillegg påpekes følgende:

- Tiltak knyttet til utslipp fra renseanlegg har få målkonflikter, men kan være kostnadskrevende og kreve økte bevilgninger
- Alle kommuner med befolkningsøkning og store nedbygde arealer bør ha en plan for håndtering av overvann
- Tiltak innen landbrukssektoren må videreføres. Bruk av midler til Regionalt miljøprogram i landbruket (RMP) og Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) bør målrettes mot sårbare vannforekomster
- Kompetanse og bevisstgjøring gjennom miljøplaner vil være avgjørende for tiltaksgjennomføringen i landbruket
- Større landbrukstiltak som er relativt dyre, men med stor effekt bør prioriteres (eks. utbedring av hydrotekniske anlegg)
- Opprydding av spredt avløp til sårbare vannforekomster bør prioriteres
- Kalking må opprettholdes
- Kartlegging av tilstand i vannforekomster med mistanke om utslipp av miljøgifter
- Overvåking av fremmede arter bør være en prioritert oppgave, og ytterligere spredning må forhindres
- Det bør fokuseres på å bevare økologisk mangfold i alle vannforekomster
- Tiltak for å øke fordrøyningskapasiteten der det er mange tette flater
- Gjenåpning av bekker må vurderes
- Det må foretas en grundig gjennomgang av hver enkelt Svært Modifisert VannForekomst (SMVF) for å finne ut hva som er godt økologisk potensial for den enkelte og hva som er nødvendig av tiltak for å nå dette
- Vassdragsutbygginger/eldre konsesjoner tas inn til ny behandling

2.3 Kostnader, effekter og nytte

For å kunne prioritere mellom tiltak er kostnadseffektivitet et vesentlig prinsipp, da det er viktig å få mest mulig effekt for pengene som settes inn i tiltaksarbeidet. Det

har imidlertid vist seg å være en krevende øvelse å få gode tall på kostnader, og vannområdene har i tillegg løst dette på ulik vis.

På tross av disse usikkerhetene er det allikevel i tiltaksprogrammet gjort et forsøk på å estimere kostnader til forurensningstiltak i planperioden. Kostnadene kan anslås å være ca. 12 milliarder til investeringer og ca. 740 millioner kroner i årlig drift. I tillegg kommer kostnader til tiltak mot fysiske inngrep og biologisk påvirkning.

2.4 Behov for nye virkemidler

Mange av tiltakene kan gjennomføres med eksisterende juridiske og økonomiske virkemidler. I tiltaksprogrammet kap. 6 er det påpekt behov for nye og/eller forbedrede virkemidler, både juridiske, økonomiske og administrative innenfor de ulike sektorene. Tabellen gir en oversikt over forslagene (ikke alle virkemidlene er nye, men det kan være behov for klargjøring).

Tabell 2 Oversikt over behov for nye/forbedrede virkemidler

Sektor	Juridisk virkemiddel	Økonomiske virkemidler	Administrative virkemidler
Landbruk	Forurensningsloven § 8 gjøres gjeldende for landbruket Krav til bredde på kantsoner/ vegetasjonssoner (vannressursloven/PBL) Forurensningsforskriften kap.4 (planeringsfelt)	Økte rammer for RMP, SMIL, m.m.	Forpliktende miljøavtaler Miljørådgiving Veiledningsmateriell
Avløp	Strengere rensekrav i kommunale anlegg Lokale forskrifter for spredt avløp Krav om kommunale avløpsplaner	Avløpsgebyrer Finansieringsordning for utbedring av eksisterende anlegg	Tilstrekkelige personell-ressurser og kompetanse til prosjektering, bygging og kontroll
Overvann	Krav til overvannshåndtering i kommunale utslippstillatelser		Nasjonale veiledere for investeringer i renseløsninger
Miljøgifter	Påslippsavtaler	Midler til kartlegging og opprydding av grunn- forurensning	Avklare aktuelle miljøgifter Strategi for utfasing av prioriterte stoffer Veiledere for klassifisering av kjemisk tilstand Avklare ansvarlig for opprydding av grunn- forurensningslokaliteter
Vassdragsreguleringer	Forskrift om standard naturforvaltningsvilkår for konsesjonsfrie		

Sektor	Juridisk virkemiddel	Økonomiske virkemidler	Administrative virkemidler
	vannkraftanlegg		
Andre fysiske inngrep			Avklare ansvarlig for utbedring av fysiske barrierer
Biologisk påvirkning/ fremmede arter	Forskrift for rensing av ballastvann		Hindre spredning gjennom informasjon og kontroll

Konsekvenser:

Eksisterende planer:

Forvaltningsplan for vannregion Glomma/Indre Oslofjord fra 2010.

Gjeldende vedtak:

Forvaltningsplan for Vannregion Glomma/Indre Oslofjord fra 2010 hvor forvaltningen av Leira inngikk.

Økonomi:

Det er ikke gjort beregninger av kostnader i denne planen. Sørumsdal vil få kostnader ved oppgradering av ledningsnett, retting av feilkoblinger, pumpestasjoner med mer. Noen av disse kostnadene vil utløses av vannforskriften. Videre vil det være økt behov for overføringer fra staten til miljøvirkemidler i landbruket.

Bemanning:

Det går mye av kommunens administrative resurser til gjennomføring av vannforvaltningsarbeidet i dag, som får konsekvenser for annet arbeid som skulle vært utført.

Kommunen har behov for råd og veiledning fra eksterne aktører, f. eksempel NVE. Det er viktig at fagkompetansen får økte ressurser.

På sikt vil det kunne bli en utfordring for entreprenørbransjen å klare å gjennomføre alle tiltak som skal gjøres i kommunen.

Bærekraftig utvikling:

Helhetlig forvaltning av vassdragene i regionen er viktig av hensyn til naturmiljø, næringsinteresser og befolkningens bruk av områdene til rekreasjon mv.

Uttalelse fra andre utvalg:

- Økonomi og administrasjonsutvalget

Alternative løsninger:

Kommunen kan avstå fra å sende høringsuttalelse. Det vil imidlertid svekke kommunens innflytelse i planarbeidet. Det vil også være uheldig mht. det interkommunale samarbeidet i vannområdene.

Vurdering:

I det følgende er det tatt utgangspunkt i spørsmålene som ble stilt i høringsbrev datert 26. juni 2014. I tillegg er behovet for nye virkemidler kommentert.

Er forslaget til forvaltningsplan og tiltaksprogram tydelig på hva som er hovedutfordringer for vannregionen fremover?

Forvaltningsplanen peker på hovedutfordringer med hensyn på påvirkning:

- Tilførsel av næringsstoffer (eutrofiering), hovedsakelig forårsaket av avløp og/eller avrenning fra landbruk
- Befolkningsøkning og utbygging tilknyttet byer og større tettsteder, som gir press på infrastruktur, økt belastning på avløpsnett og fare for forurensning
- Negativ påvirkning på økosystemet i forbindelse med vannkraftutbygging og oppdemming av vannforekomster

Rådmannen slutter seg til disse vurderingene. Planen beskriver også utfordringene knyttet til klimaendringer på en tilfredsstillende måte.

I tillegg mener rådmannen at det er nødvendig å peke på hovedutfordringer i forholdet til arbeidet med å nå miljømålene:

- Manglende klassegrenser og miljømål for visse typer vannforekomster og mangel på nødvendige standarder for overvåking
- Nødvendig ressurser
 - Mangel på administrativ kapasitet (i kommunen og fagkompetanse)
 - Tilstrekkelig finansiering

Er miljømålene tydelig, spesielt med fokus på unntak og utsettelse?

En stor del av vassdragene på Østlandet renner gjennom marine leiravsetninger. Dette fører til at vassdragene blir påvirket av leirpartikler som til dels naturlig bringer med seg næringsalter. Dagens metodikk for å vurdere miljømål for leirpåvirkede vassdrag har vesentlig mangler og må videreutvikles.

Uttak av drikkevann påvirker en vannforekomst, noen ganger i så stor grad at vannforekomsten må betegnes som sterkt modifisert. Miljømål for sterkt modifiserte vannforekomster er fortsatt ikke definert, og må på plass.

Gir forslaget til forvaltningsplan et godt grunnlag for å foreta prioriteringer og avveininger for sektormyndigheter og kommuner?

I planen er det gitt føringer for hvordan prioritering av ulike tiltak skal gjennomføres. I utgangspunktet er det slik at alle foreslåtte tiltak i de lokale tiltaksanalysene må gjennomføres dersom miljømålet for vannforekomsten skal nås innen fastsatt frist. Prioritering av tiltak skal gjøres basert på kost-nyttvurderinger, vurderinger knyttet til brukermål og fordeling av tiltak mellom flere sektorer for å kunne oppnå realistisk miljøforbedring i vannforekomstene.

Gjennom arbeidet med tiltaksanalysene for Leira/Nitelva og Øyeren har rådmannen tydelig sett utfordringene med å kostnadsberegne tiltak innen ulike sektorer. I tillegg

har det vært vanskelig å foreta vurderinger basert på kost-nytte. Usikkerhetene knyttet til dette er synliggjort på en god måte i forvaltningsplanen.

Forvaltningsplanen beskriver prioriteringer innen hver sektor, men er ikke tydelig på hvordan det skal prioriteres mellom sektorer, og mellom tiltak med målkonflikter. Det må også tydeliggjøres om tiltak med stor grad av målkonflikt (eks matproduksjon – vannmiljø) ikke skal gjennomføres, men erstattes av alternative tiltak.

Er forslaget til forvaltningsplan og tiltaksprogram tydelig med hensyn på hvordan dokumentene vil bli brukt videre i forvaltningene av vann og vannmiljø?

Som nevnt tidligere er det svært nødvendig å få på plass metodikk for klassifisering leirpåvirkede vannforekomster. Uten fastsatt miljømål er det ikke mulig å beregne nødvendig avlastningsbehov. Det er også nødvendig å få på plass nødvendige standarder for overvåking.

I tiltaksprogrammet står det at «*tiltakene skal være operative innen tre år etter at tiltaksprogrammet er vedtatt*». I både Leira/Nitelva og Øyeren er det vannforekomster med utsatt frist til 2027. Rådmannen mener derfor at kommunen bør be om en redegjørelse på hvordan krav til tiltaksgjennomføring skal tolkes i forhold til dette.

I tiltaksprogrammet (kapittel 6) gis det en oversikt over nye virkemidler som vannregionen mener er nødvendig for å nå miljømålene. Det er imidlertid ikke beskrevet hvilken sektormyndighet som har ansvar for å følge opp de ulike virkemidlene.

Forvaltningsplanen gir føringer for kommunenes arbeid, men er ikke tilsvarende tydelig på å gi føringer for sektorenes arbeid.

Er koblingen mellom miljømål og øvrige samfunns mål godt ivaretatt og synliggjort i forslaget til forvaltningsplan og tiltaksprogram?

Opprettholdelse av god miljøtilstand i vann kan være gjenstand for en rekke målkonflikter lokalt, men også nasjonalt. Det er nødvendig at disse spørsmålene blir bedre ivaretatt i endelig forvaltningsplan og tiltaksprogram. Målkonfliktene må tydeliggjøres, og det må komme fram hvordan og hvem som skal avklare disse. Dersom forvaltningsplanen skal fungere som et styringsverktøy må det fremgå hvilket nivå konfliktene skal avklares på, enten lokalt, regionalt eller nasjonalt. Ulike målkonflikter er tematisk kommentert under:

Landbruk:

En vesentlig del av tilførselen av næringsstoffer til vassdragene på Østlandet kommer fra dyrket mark. Det er en fordel for både vannmiljøet og landbruket at matjord og næringsstoffer beholdes på jordet, men allikevel er en del av miljøtiltakene i landbruket i direkte konflikt med de nasjonale målene om økt matproduksjon. Det må også vurderes om tapte produksjonsareal ved for eksempel etablering av grasdekte buffersoner kan erstattes av nydyrking av arealer.

Befolkningsvekst:

Problemstillingene knyttet til befolkningsøkning med tilhørende behov for infrastruktur og fortetting (tette flater) samt økt belastning på avløpsnettene bør synliggjøres i større grad i forvaltningsplanen.

Fornybar energi og vannmiljø:

En annen målkonflikt er sentrale føringer for økt andel fornybar energi. Dette medfører blant annet etablering av nye – og effektivisering av eksisterende – vannkraftverk, noe som kan ha uheldig påvirkning på vannmiljøet (flomproblematikk, erosjon, endret vannføring). Arbeidet med vurdering av nye anlegg eller revisjon av eksisterende konsesjoner er ressurskrevende og vil kreve økt bemanning. Det bør også klargjøres hvordan konsesjonsfrie reguleringer skal følges opp etter vannforskriften.

Industri, næring og vannmiljø:

Industribedrifter og mindre foretak kan ha utslipp til resipient. Lokalt behandles det flere saker der private interesser ønsker å gjennomføre tiltak som kan ha negativ konsekvens for vannmiljø og miljø. Eksempler kan være avfallsanlegg og massedeponier. Det kan være utfordrende å balansere verdiskapningen opp mot vannmiljøet.

Forvaltningsplan/tiltaksprogram bør tydeliggjøre at effekter på vannmiljøet i større grad må inkluderes i saksbehandlingen av saker som berører vannmiljøet.

Eksisterende virkemidler/behov for nye virkemidler:

I tiltaksprogrammet vises det til miljøplan i landbruket som et viktig virkemiddel for å få gjennomført målrettede tiltak. I miljøplanen inngikk blant annet kart, gjødselplan, sprøytejournal og sjekkliste for miljøhensyn. Ordningen med miljøplan er avvirket. Krav til gjødselplan og sprøytejournal er fortsatt et vilkår for å motta produksjonstilskudd, mens øvrig innhold i miljøplanen er lagt inn under KSL (kvalitetssystemet for landbruket).

I tillegg pågår det en revisjon av forskrift om produksjonstilskudd som vil kunne få virkninger for vannmiljøet (krav om bredde på vegetasjonssone ned mot vassdraget).

I tiltaksprogrammet er det foreslått at «*forurensende avrenning fra jordbruksdrift bør omfattes av forurensningslovens § 8*». Før dette innføres mener kommunen at det må foretas en grundig gjennomgang av hvilke konsekvenser dette vil ha for landbruket.

Konklusjon:

Det anbefales at rådmannens saksfremlegg om Regional plan for vannforvaltning forvaltningsplanen med tiltaksprogram for Glomma sammen med høringsnotat fra Vannområde Øyeren og Leira/Nitelva vedtas som Sørums kommune sin høringsuttalelse.

Det er ikke tilstrekkelige økonomiske ressurser til gjennomføringen av nødvendige tiltak. Det må bevilges midler fra statlig hold for å nå målene i vannforvaltningsplanen.

Miljømålene for vannforekomstene, som fremkommer i planen, må legges til grunn ved utarbeidelse av kommunale planer.

Informasjons- og kommunikasjonstiltak:

Ingen i denne omgang.

Dato: 26.11.2014

Godkjent av rådmann Siri Gauthun Kielland